

DUTB Roparska institucija

Dr. Bogomir Kovač, 10.10.2015

DUTB in SDH imata skupne lastnosti: prepozna in napačna diagnoza krize, skrajno površna priprava in izvedba reševalnih institucij, ter problematično korporativno upravljanje in vodenje.

Sedanja politična saga o DUTB je podobna tisti o SDH, obakrat imamo opraviti s tipičnim slovenskim politično ekonomskim pristopom. Njegova skupna lastnost je prepozna in napačna diagnoza krize, skrajno površna priprava in izvedba reševalnih institucij, pa problematično korporativno upravljanje in vodenje. Usodno odgovornost za delovanje DUTB in SDH imajo tri vlade, šest prvih in finančnih ministrov, razlika je zgolj v tem, da smo DUTB želeli reševati s tujimi vodstvenimi ekipami, SDH pa z domačimi. Obakrat so štrene mešale tudi tuje institucije, zlasti evropska komisija, ki je soodgovorna za dramatične zasuke pri sanaciji slovenskega bančnega sistema. Zaključek je seveda povsem domačijiški. Politično opletanje vlade, parlamentarne razprave pozno v noč, brezglave razrešitve in negotovo prihodnje delovanje DUTB.

Uvodni nagovor Larsa Nyberga v slovenskem parlamentu 7. oktobra 2015 je poveden, podobno kot tudi pismo upravnega odbora DUTB ministru Mramorju dan pred tem. Govori, da je bilo leta 2013 vzpostavljeno delovanje DUTB kot politično neodvisne institucije, z uglednimi in izkušenimi finančniki iz tujine, da smo zato napisali tudi ločen zakon (ZUKSB). DUTB je v poldrugem letu postala kredibilna in učinkovita institucija, doma in v tujini. Reči so se obrnile letos s prvimi zamenjavami dveh tujcev v upravnem odboru, stopnjevali so se pritiski glede vodilnega izvršnega direktorja Manssona, sledila je afera plač in nazadnje odpoved pogodb obeh čelnih ljudi zaradi nezaupanja.

Slaba zakonodaja, nejasna pravila

Lars Nyberg je potem izrekel nekaj, kar sodi v brevir korporativnega upravljanja, tukaj in drugod. Noben predsednik ali glavni izvršni direktor ne moreta delovati brez zaupanja lastnika, pravi. In če bi vlada jasno in transparentno to izrazila, bi oba odstopila, ker je to običajna korporativna izhodna eleganca, če ne obstajajo posebni krivdni razlogi za predčasno razrešitev. Politična farsa vlade in kasneje parlamenta je bila glede tega odveč.

Toda hkrati je enako zgovorno tudi Nybergovo pismo Mramorju, ne zaradi vsebine glede nesrečnih plač, temveč naslovnikov, kamor sodijo poleg predstavnikov vlade in BS tudi trije visoki predstavniki evropske komisije, ECB in MDS. In tu je nehote nakazal na drug problem in lastni korporativni zdrs. Čigava je pravzaprav DUTB, interese katerih principalov zastopajo njeni agenti in kaj imajo v internem korporativnem razmerju glede pogodb o plačah iskati naslovniki famozne »trojke«?

Problem z DUTB je torej dvojen. Zadeva način vzpostavljanja, delovanja in vodenja institucij v tej državi, hkrati pa je krog spornih in odgovornih deležnikov mnogo širši, od treh vlad, dveh parlamentov in »častnih mož« na čelu DUTB. Bodimo povsem jasni. Tri temeljne napake so botrovale sedanji žalostni usodi DUTB. Najprej katastrofalna priprava in izvedba nastanka DUTB kot inštitucije v letih 2012 in 2013, brez jasnih in pravočasnih presoj glede optimalnih rešitev sanacije bančnega sistema, s slabo zakonodajo (ZUKSB), s številnimi spremembami glede vloge DUTB in predvidenih ukrepov za stabilizacijo bank. To je izvirni greh, kajti slaba zakonodaja, nejasni pogoji in pravila delovanja institucije onemogočajo njen normalen začetek in razvoj, kar spada v abecedo institucionalne ekonomike.

Druga zadeva izbor in delovanje vodstva DUTB. Ideja s tujo ekipo ni slaba, Šušteršič-Krušičeva selekcija (vsi zunaj kroga Zemljarič-Isakovič-Jamnik) je zato logično segla celo do Skandinavije. Toda problem je drugod. Če želi tuje vodstvo z izsiljeno institucijo delovati v neprijaznem institucionalnem okolju, mora njihovo delo spominjati na krščansko sago o brezmadežnem spočetju. V korporativni latovščini, brez navzkrižja interesov. Nobenih senc ne sme biti, ničelna toleranca je temelj moralne trdnosti vodstva in institucije.

Pa so se vrli tujci zapletli, še preden so dobro začeli, zlasti Mansson in Harjunpaa. Zgodb s svetovalci, raznimi Quartz&Co in podobno, ne bi smelo biti in tu je bil začetek njihovega konca. Mesije so razkrile, da je tudi v deželi tranzicijske kleptokracije cesar lahko gol, da tovarišijski finančni kapitalizem ni slovenski izum, temveč globalno dejstvo, da je v ozadju DUTB pač druga tovarišija. Z DUTB smo domače lobije nadomestili s tujimi, prodali smo domačo in uvozili tujo korupcijo. Vodilni v DUTB so glede tega izgubili potrebno zaupanje in zapravili moralni kapital institucije, še preden so dodobra začeli delovati (2013).

Simpatični Mansson bi moral odstopiti že zdavnaj, v imenu DUTB kot inštitucije, če tega dr. Nyberg morda ni opazil, bi se mu moral tudi sam pridružiti.

Obstaja še tretji problem, ki načeloma izhaja iz prvih dveh. DUTB ni odgovorna niti za slabo strukturo prenesenega portfelja niti za problematično vrednotenje in transferne cene terjatev, vse to je nastalo v labirintih evropske komisije, ob nemi asistenci BS in kajpada vlade. Odgovorna pa je za vse drugo, od informatike do finančnega in poslovnega prestrukturiranja ter načina prodaje. In tu njeno ravnanje ni bilo dobro in učinkovito.

Problem, ne rešitev

Nekatere najbolj spektakularne prodaje so bile dejansko preprodaje (slavni paket ameriški banki ML), uspešnosti Cimosove sanacije za sedaj ni mogoče oceniti, ostaja vrsta problematičnih posameznih rešitev (T-2), pa čudaška februarska ponudba za odkup celotnega portfelja, zapleti z informacijskim sistemom in podobno. Vse drugo je bilo znotraj normalnega poslovanja, nižje ko so bile transakcije, manj je bilo napak. Ključno zgodbo, da bi omogočili finančno sanacijo in poslovno prestrukturiranje podjetij, so za sedaj obšli.

Postali so, ne vedno po svoji krivdi, samosvoji preprodajalci premoženja, ki je bil najprej plen slabih potez slovenskih menedžerjev, potem nedojemljivih postopkov sanacije bank, ki ga je orkestrirala trojka, in nazadnje so ob zmedenem nadzoru lastnika (RS) postali vezni člen do mednarodnega špekulativnega kapitala. Od tod njihova mednarodna kredibilnost, ki jih krasi, in zmeda v vladnih krogih, da bojda delajo dobro, da pa bodo nekatere odslovili, ker jim ne zaupajo več. Težave Cerarja in Mramorja se s tem šele začenjajo.

Šibka institucionalna arhitektura, tako glede formalnih pravil in kredibilnosti vodstva kot tudi slabega nadzora, ker niti tretja vlada še vedno ne ve, kaj, kako in kdo naj v njej deluje, botruje problematičnim poslovnim odločitvam DUTB. In to je bistvo problema. Imamo institucijo z nejasnim mandatom, z vodenjem in upravljanjem, ki je z vsakim poslovnim primerom bolj problematično, konfliktno in spolitizirano. V DUTB niso specialisti poslovnega in operativnega prestrukturiranja, ustanovljeni so bili kot oddvojen privatizacijski vzvod zunaj običajnih meril in nadzornih mehanizmov, domala kot eksteritorialni center moči.

Revizijsko poročilo računskega sodišča se bere kot obsežen kriminalni roman, KPK so še v dobrih letih postavili na stran, vmešalo se je leta 2012 ob nastanku DUTB celo nepogrešljivo ustavno sodišče, kajpada s presojo v korist tedanje vlade. Po letu in pol seveda ni mogoče podati prave ocene glede njene uspešnosti. Toda vsaj za sedaj je jasno, da je DUTB v zmešnjavi slovenske bančne sanacije draga, problematična in zavajajoča institucija, ki ne prinaša odreditve, temveč vse bolj postaja problem.

Ključna poteza, ki je zdramila vlado, vsaj Počivalška in Dragonjo, je bil njihov spektakularni napad na Savo. Presenetljiva ambicija polastitve slovenskega turizma, v imenu koga in zakaj, kajpada niti Mansson niti Nyberg, še manj pa nova slovenska trojica neizvršnih direktorjev nikoli ni razkrila. Očitno so v zanosu svojih prvih poslovnih uspehov podcenili druga poslovna, pravna in politična tveganja. Tvegali so in izgubili. Gre za klasičen sindrom finančnih menedžerjev in njihove alkimije, ki sta jih teoretsko že zdavnaj obelodanila Minsky in Kindleberger, kar Mramor in Jazbec najbrž poznata. Tragično je zgolj to, da so v okviru DUTB nastopili visoko profesionalni zdravilci slovenskega biznisa, pa hkrati podlegli istim simptomom kot njihovi domačijski bolniki.

Ni naključje, da so na zablude domače in tujih slabih bank opozarjali predvsem novinarji, da so njihovi sicer ne vedno najbolj natančni, nepristranski in analitično poglobljeni zapisi nastavljali prva prava ogledala. Toda niti politični junaki, ki so botrovali DUTB, niti njeni menedžerji v njih niso videli spornih podob. Opozorila medijev so občasno sovpadala s poročili računskega sodišča in KPK, neodzivnost vlade in vodstva DUTB na njihova opozorila pa je simptomatična.

Vlada se danes rešuje tako, da vali krivdo na DUTB, in obratno, v resnici pa bi morali za šlamastiko odgovarjati vsi, ki so k njej prispevali, od Janše in Šušteršiča do Bratuškove in Čufarja, Jazbeca in njegovih, pa tudi Cerar in Mramor glede svojih zadnjih rešitev. Temeljno vprašanje, kako naj DUTB deluje naprej in kdo jo bo vodil, da ne bo hodila po dosedanjih spornih poteh, ostaja brez odgovora.

DUTB se je do sedaj izkazala kot roparska institucija, simbolna podoba finančnega kapitalizma, ki nam vlada. Zopet smo dobili vzorec novodobnega delovanja slovenske države. Vem, v tržni ekonomiji ni brezplačnega kosila, toda zakaj moram vsakič znova ob delovanju svoje države občutiti gnus, da mi gre, oprostite, na bruhanje.